

CAP-VALMISTELUN MAASEUTU –TYÖRYHMÄ

Aika: Maanantai 11.10.2020 klo 13-16

Paikka: Teams

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, puheenjohtaja, maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, varapuheenjohtaja, maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, maa- ja metsätalousministeriö
Anne Vainio, maa- ja metsätalousministeriö
Markus Lounela, maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, valtiovarainministeriö
Hanna-Mari Kuhmonen, työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rinta-Pukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Juha Lappalainen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Cavén, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
Hannemari Niemi, Suomen elinkeino- ja kehitysyhtiöt SEKES ry
Tuomas Perheentupa, Suomen kylät ry
Eliisa Vesisenaho, Pirkan helmi ry
Marianne Selkäinaho, siht., Maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., Maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat:

Hilkka Vihinen, Luonnonvarakeskus LUKE
Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö
Noora Pehkonen, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Virva Terho, maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 13:00.

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

Todettiin läsnäolijat.

2. CAP-valmistelun tilannekatsaus

a) EU- ja kansallisen valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola kertoi CAP-valmistelun tilanteesta. CAP-suunnitelma on lähetettävä komissioon viimeistään 1.1.2022. Marraskuun puolivälissä on ensimmäinen ajankohta, jolloin Euroopan parlamentti voi äänestää perusasetusten hyväksymisestä. Komission tietojärjestelmä SFC:tä, johon CAP-suunnitelma tallennetaan, päivitetään parhaillaan. Kesäkuussa komissio julkaisi myös maaseutuvisioon, joka ulottuu vuoteen 2040 asti.

b) Kansallisen säädösvalmistelun tilanne

Markus Lounela/ MMM kertoi kansallisen lainsäädännön valmistelusta. Lainsäädäntöhankkeille (yhteensä 4 kpl) on asetettu syksyllä ohjausryhmä, jossa on MMM:n, Ruokaviraston ja ELY-keskusten edustajat. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2022 ja uuden kauden lainsäädäntö tulee voimaan vuoden 2023 alussa. Lainsäädäntöä valmisteltaessa on arvioitava, mikä on tarkoituksenmukaisin säädösrakenne, sekä mitä säädetään lain tasolla ja mitä valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi komission alemmanasteisista säädöksistä on tulossa vaatimuksia, jotka on otettava huomioon kansallisessa lainsäädännössä.

c) ELY- Leader -rajapinta

Juuso Kalliokoski ja Laura Jänis keroivat suunnitelluista ELY-Leader rajapinnoista erityisesti yritystukien osalta. CAP-suunnitelma-asetuksen mukaan yritystoiminnan käynnistämistä voidaan rahoittaa vain silloin, kun sillä on kytkentä paikalliseen kehittämisstrategiaan. Tämän perusteella tulevalla kaudella vain Leaderin kautta voisi myöntää rahoitusta yritysten aloittamiseen tai vaihtoehtoisesti asiasta on yritettävä neuvotella komission kanssa. ELY-keskukset voivat kuitenkin edelleen tukea maatilakytkeisiä yrityksiä. Leaderillä vastataan erityisesti paikallisyhteisöjen haasteisiin, joten on syytä selkeyttää ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välistä roolijakoa, jolloin kummallakin olisi oma fokus ja omat rahoituskohteet.

ELY-keskusten voisi olla mahdollista rahoittaa yritystoiminnan käynnistämistä myös siinä tapauksessa, että asiasta on mainittu ko. alueen Leader-strategiassa. Leader-ryhmien 2. vaiheen haussa voidaan ohjeistaa tästä. Maaseutuverkosto on parhaillaan rahoittamassa ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välisen yhteistyön kehittämisen pilottihankkeen, jossa ovat mukana Varsinais-Suomi, Kaakkois-Suomi ja Pirkanmaa.

Keskustelu:

- Kehittämishankkeissa ELY-keskusten ja Leader-ryhmien tukimuotoja ei eriytetä tulevalla kaudella, paitsi Leader-ryhmien rahoittamien pienhankkeiden osalta. Tarkempi työnjako tehdään edelleen ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välisillä sopimuksilla.
- ELY-keskusten rahoitus yritysten käynnistämiseen sillä edellytyksellä, että asiasta on mainittu paikallisessa kehittämisstrategiassa kuulostaa keinotekoiselta. Sen sijaan ELY-keskusten rahoitukseen pitäisi ottaa käyttöön kehittämisavustukset.
- Tuleeko tulevalla kaudella ELY-keskuksille aikarajat Leader-hakemusten käsittelyyn? Sillä olisi vaikutusta prosessin sujuvuuteen. Tällä hetkellä alueiden välillä on suuria eroja sekä myönnön että maksun käsittelyajoissa. *Myöntö- ja maksuprosesseissa käsittelyajoille on asetettu tavoitteet tälläkin rahastokaudella. Tavoitteena on edelleen mahdollisimman sujuva käsittely.*
- Leader-ryhmät ovat huolissaan myös likviditeetistään uuden toimintarahamallin käyttöön oton myötä. *Uudesta toimintarahamallista pyritään saamaan sellainen, ettei Leader-ryhmille tule likviditeettiongelmaa sen takia.*
- Älykkäät kylät –toimenpidettä ei ollut CAP-suunnitelma-asetuksessa vielä siinä vaiheessa, kun Suomen CAP-suunnitelman lausuntokierros aloitettiin. Älykkäät kylät on läpileikkaava teemoittain. Älykkäitä ratkaisuja voi rakentaa myös maataloille.

3. CAP-suunnitelman tilannekatsaus lausuntojen jälkeen, lausuntojen sisältö ja yhteenveto

a) kokonaisuus, ml. rahoituspainotukset

Tiina Hartman/ MMM kertoi CAP-suunnitelman lausuntokierroksen kokonaispalautteesta. Lausuntoja saatiin yhteensä 367 kpl. Näistä 157 oli yksityisten henkilöiden lausuntoja. Kaiken kaikkiaan lausunnonantajien taustaryhmät kattavat hyvin koko yhteiskunnan. Ympäristö- ja ilmastoarkkitehtuuriin liittyviä lausuntoja oli eniten, yhteensä noin neljäsosa kaikista lausunnoista.

Sanna Sihvola kertoi CAP-suunnitelman rahoituspainotuksista. Erityistavoitteeseen 8, joka kattaa suurimman osan maaseudun yleisestä kehittämisestä, saatiin noin 50 lausuntoa. Eniten lausuttiin aluemäärittelyyn ja tukikelpoisen maaseutualueen määrittelyyn liittyvistä asioista. Tavoitteena on, että ELY-keskukset ja Leader-ryhmät määrittelisivät yhteistyössä tukikelpoisen maaseutualueen omalla alueellaan. Aluetypologian sisempi kaupunkialue ei voisi kuulua tukikelpoiseen maaseutualueeseen, mutta ulompi kaupunkialue harkinnan mukaan voisi. Lisäksi korkeintaan 30 000 asukkaan kunnat voitaisiin ottaa kokonaisuudessaan mukaan tukikelpoiseen maaseutualueeseen. Seuraavalle, vuonna 2028 alkavalle rahastokaudelle on kuitenkin syytä pohtia, miten aluetypologiaa voisi uudistaa paremmin maaseudun kehittämisen tarpeita vastaavaksi.

Kaikkiin CAP-suunnitelman toimenpiteisiin tuli esityksiä rahoitustason nostamisesta. Jos rahoitusta nostetaan jossakin toimenpiteessä, pitää vastaavasti laskea jonkin toimenpiteen rahoitusta.

Keskustelu:

- Ympäristö- ja ilmastokunnianhimon kasvu ei näy riittävästi CAP-suunnitelmassa. Yritys-, hanke- ja Leader-tukia suuntaamalla olisi ympäristö- ja ilmastoasioita mahdollista painottaa lisää. Pitäisi myös miettiä, miten seuranta järjestetään, niin että saadaan selville esim. päästövähennykset.
- Leader-ryhmien esittämä rahoitustarve perustuu jo neuvoteltuun kuntarahoitukseen. Sen perusteella Leader-toimenpiteen rahoitusta olisi tarvetta nostaa 47 miljoonalla eurolla. Jos yritysten käynnistämisen tukeminen on mahdollista vain Leaderin kautta, korotusta pitäisi erityisesti miettiä.
- Yritys- ja hanketukien rahoitusta ei ole vielä jaoteltu toimenpiteittäin. Niihin on tulossa myös osuudet ympäristö- ja ilmastotoimille.

Tukikelpoisen maaseutualueen määrittely on tärkeä. Esitelty periaate on hyvä. Kaupunkien läheisen maaseudun pitäisi aina kuulua tukikelpoiseen alueeseen. Ongelmana on, että kaupunkien läheinen maaseutu saa vähemmän rahoitusta kuin ydin- ja harvaan asuttu maaseutu, vaikka tarve olisi suuri sielläkin. Minkään alueen ei pitäisi saada aikaisempaa vähemmän rahoitusta. *Määrittelyn perusteella kaupunkien läheinen maaseutu kuuluu aina tukikelpoiseen maaseutualueeseen.*

b) yritysrahoitus

Juuso Kalliokoski kertoi yritysrahoitukseen tulleista lausunnoista. Lausunnoissa ehdotettiin monia täsmennyksiä, jotka on otettu huomioon jatkotyössä. Paljon lausuntoja saatiin myös elintarvikealasta. Tulevan kauden säädösten mukaan elintarvikejalostajia ei voi tukea kaupunkialueilla. Tämän vuoksi voi tulla väliinputoajia, joille ei löydy sopivaa tukimuotoa mistään EU-ohjelmasta. Myös uusiutuvaan energiaan liittyviin investointeihin saatiin paljon kommentteja. Biokaasulaitoksia on rahoitettu toistaiseksi vähän, sen vuoksi niihin liittyvät tavoitteet ovat CAP-suunnitelmassa melko suuret.

Keskustelu:

- Voisiko yritys- ja kehittämishankerahoituksella olla erilainen aluemäärittely? *Selkeyden vuoksi määrittelyjä ei ole syytä erilaistaa. Valintakriteerien avulla pystytään kuitenkin ottamaan huomioon muita painotuksia. Poliittinen ratkaisu painottaa maaseudun kehittämisen rahoituksessa harvaan asuttua ja ydinmaaseutua.*

c) kehittämishankerahoitus

Marianne Selkäinaho kertoi kehittämishanke-toimenpiteiden lausunnoista. Lausujat pitivät erityisen tärkeinä laajakaistainvestointeja. Lausunnoissa toivottiin mm., että vaadittua kuntarahoituksen osuutta laajakaistainvestoinneissa voitaisiin vähentää. Yleishyödyllisiä investointeja koskevissa lausunnoissa oli paljon vesihuoltohankkeisiin liittyviä yksityiskohtaisia lausuntoja. Älykkäät kylät –toimenpiteestä toivottiin enemmän tietoa. Lisäksi esitettiin, että yksityistä rahoitusosuutta voitaisiin jatkossakin korvata talkootyöllä. Tukikelpoisten kohteiden listaa esitettiin täydennettäväksi.

Yhteistyö-hankkeiden lausunnoissa pidettiin tärkeänä erityisesti digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämistä, viljelijäryhmähankkeita ja viljelijöiden mahdollisuutta osallistua yritysryhmähankkeisiin. Myös luonnon monimuotoisuudesta, maatalouden biodiversiteetistä ja kansainvälisestä yhteistyöstä saatiin useita lausuntoja. Tuottajaorganisaatioiden ja laatuajärjestelmien rahoitusmahdollisuutta pidettiin hyvänä. Koulutus- ja tiedonvälityshankkeista lausuntoja oli vähemmän kuin edellä mainituista hanketyypeistä.

d) Leader

Laura Jänis kertoi Leader-toimenpiteeseen tulleista lausunnoista. Yleisesti lausunnoissa todettiin, että Leader on tärkeä, sen resurssit pitää turvata ja että Leaderin rahoitusosuutta CAP-suunnitelmassa pitäisi nostaa sille EU-säädöksissä esitetystä minimitasosta, joka on 5 % maaseuturahaston rahoitusosuudesta. Lausunnoissa oltiin tyytyväisiä siihen, että kaikki Leader-rahoitus on nyt yhden toimenpiteen alla. Myös uusi toimintarahamalli sai pääosin kiitosta. Rahoitettavien toimien sisällöstä saatiin eniten lausuntoja yritystuista. Maatalouden kokeilutukea pidettiin tärkeänä ja hyvänä uudistuksena. Muutamissa, pääasiassa ELY-keskusten, lausunnoissa maatalouden kokeilutuki toivottiin myönnettävän mieluummin ELY-keskuksista.

4. ELY-keskusten alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat

a) yhteenveto

Sanna Sihvola kertoi, että ELY-keskusten alueelliset suunnitelmat ovat korkeatasoisia ja ne on valmisteltu laajalla sidosryhmien osallistamisprosessilla alueilla. Lisäksi niissä on hyödynnetty alueilla tehtyjä arviointoja. Painopisteistä yleisimmät liittyvät vastuulliseen ruokaketjuun, yrittäjyyteen sekä hyvään elämään maaseudulla. Rahoitustarpeet vaihtelevat paljon alueittain.

b) rahoitustarpeet

Sanna Sihvola kertoi ELY-keskusten ja Leader-ryhmien esittämistä yhteenlasketuista rahoitustarpeista ja Virva Terho esitteli CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelmaluonnoksen. Yhteenlasketut rahoitustarpeet ovat kaikkien toimijoiden osalta jonkin verran korkeammat kuin CAP-suunnitelmaan tulossa oleva rahoitus. Rahoitustaulukko ei ole vielä lopullinen rahoitusesitys, vaan siihen saattaa tulla muutoksia. Esim. Leader-ryhmien esitystä rahoituksen nostosta tarkastellaan vielä.

5. Muut asiat

Laura Jänis kertoi Leader-valintakomitean työstä. Leader-ryhmien 1. vaiheen hakuaika päättyi 31.5.2021 ja valintakomitea on arvioinut syksyn aikana hakemuksia. 24.11.2021 mennessä Leader-ryhmille annetaan laadullinen palaute hakemuksista. Lisäksi ulkopuolinen arvioitsija on arvioinut hakemusten nykytila-, SWOT- ja tarveanalyysin ja antaa niistä palautteen Leader-ryhmille. Em. lisäksi valintakomitea antaa Leader-ryhmille palautetta erityisesti osallistavasta valmisteluprosessista ja dynaamisesta verkostanalyysistä. Loppuvuodesta valmistelussa on myös Leader-ryhmien haun 2. vaiheen ohjeistus, valintakriteerit ja aikataulu.

Keskustelu:

- Kuka on päättänyt, että laadulla on niin suuri painoarvo Leader-strategioiden valinnassa? Strategian kirjoitustyö riippuu hyvin paljon ryhmän toiminnanjohtajasta. *Strategian laadun merkitystä on halettu korostaa mm. valintaryhmässä.*
- Otetaanko valintaryhmän kommentteissa kantaa pienien, alle 20 000 asukkaan, Leader-ryhmien jatkomahdollisuuksiin? *Tässä vaiheessa Leader-ryhmille annetaan palautetta 1. vaiheen hakemuksista, tähän sisältyy alueen koko ja ryhmän toimintamahdollisuudet. Varsinaiset päätökset tehdään haun toisessa vaiheessa.*
- Milloin on toisen vaiheen hakemusten palautusaika? *Tätä ei ole vielä päätetty, todennäköisesti keväät-kesällä 2022.*
- Onko Leader-ryhmien valintakriteereissä ympäristöön ja ilmastoon liittyviä kriteereitä? *Näistä ei ole erillisiä valintakriteereitä, mutta palautetta annetaan myös ympäristö- ja ilmastoasioiden huomiomisesta.*

6. Seuraavat kokoukset:

- pe 29.10. klo 13-15 (mikäli tarpeen)
- pe 3.12. klo 13:30 – 15:30

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16:00.